

**แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่น :
กรณีศึกษาการจัดการสืมและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม***

สุนทรชัย ขอบยศ**

(วันรับบทความ : 13 มิถุนายน 2561 / วันแก้ไขบทความ : 3 สิงหาคม 2561 / วันตอบรับบทความ : 6 สิงหาคม 2561)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่นกรณีสืมและฮูปแต้ม 2) เพื่อศึกษาข้อจำกัดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม กรณีสืมและฮูปแต้ม 3) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมกรณีสืมและ ฮูปแต้ม การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มย่อย ผลการศึกษาพบว่าแนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่น มีสองประเด็นสำคัญคือ 1) กฎหมายและแนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยทั่วไปที่เน้นบทบาทส่วนกลาง 2) แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยเน้นความร่วมมือ ได้แก่ แนวทางเดิมในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาขึ้นต้นซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันของชุมชนและแนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือ เพื่อการจัดงาน “วันฮักแพง เบิ่งแงวันฮูปแต้มดงบัง (2560)” ด้านข้อจำกัดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า (1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลสภาพแวดล้อมของสืมและฮูปแต้ม แต่ไม่สามารถซ่อมแซมได้หากเกิดการชำรุด (2) การพัฒนาพื้นที่โดยรอบยังไม่มี การเอาใจใส่เท่าที่ควร (3) ยังไม่มีแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการเรียนรู้สืมและฮูปแต้มถาวร (4) มัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังถือว่าไม่มีจำนวนจำกัด (5) การถ่ายทอดภูมิปัญญาในการวาดภาพจากสีธรรมชาติไม่มีการเผยแพร่ ข้อเสนอแนะทางในการบริหารจัดการสืมและฮูปแต้มคือ (1) การจัดการพื้นที่แบบร่วมมือกันโดยเน้นชุมชนเป็นฐาน (2) การทำให้สืมและฮูปแต้มเป็นวาระนโยบายของท้องถิ่น (3) การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนกึ่งนิทรรศการถาวร (4) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (5) การจัดตั้งและการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาสืมและฮูปแต้ม (6) การปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณรอบสืมเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังคงรักษาสภาพสืมไว้ตามแบบอย่างโบราณ

คำสำคัญ : มรดกทางวัฒนธรรม/ ความร่วมมือ/ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่น : กรณีศึกษาการจัดการสืมและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเงินอุดหนุนและส่งเสริมโครงการวิจัย จากงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2560 วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยบูรณาการกับโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน ประจำปีงบประมาณ 2560

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Guidelines for collaborative cultural heritage governance: A case study of Sim and Hoop Taem governance at Dong Bung Sub-District, Na Dun District, Maha Sarakham Province^{*}

Sunthonchai Chopyot^{}**

(Received Date : June 13, 2018, Revised Date : August 3, 2018, Accepted Date : August 6, 2018)

Abstract

This study aims to (1) figure out the ways toward collaborative cultural heritage governance in the case of Sim and Hoop Taem, (2) considerate limitations in governing such cultural heritage, and (3) develop the guidelines for governing that cultural heritage. Qualitative methods including interviews and focus groups are adopted by this study. The study found that to pave the ways toward collaborative cultural heritage governance required two considerable issues. The first one (1) was the legal framework and general means that emphasised on the role of the central government, while the second one (2) was the means which paid special attention to collaboration. In this aspect, community members engaged in particular groups within the community to initiate the initial development. Their groups were supported by the collaboration of various actors in organising “Dongbung’s Sim and Hoop Taem Festival (2017)”. Regarding the limitations in governing the cultural heritage, the study found that (1) the local government could take care of surrounded environment, but could not repair the damages of Sim and Hoop Taem. (2) The development of surrounded area was not paid enough attention. (3) There have been not any learning centers or exhibitions of the heritage yet. (4) The number of local tour guides was still limited. (5) The local knowledge on drawing with natural colours was not transferred to new generation. The recommendations of Sim and Hoop Taem governance are as follows. (1) Community-based collaborative Sim and Hoop Taem governance is required. (2) Sim and Hoop Taem development should be addressed as the local policy agenda. (3) Local government should develop a community learning center that contains permanent exhibition. (4) Tourism activities should be created for promoting cultural tourism here. (5) Foundation for Sim and Hoop Taem development should be established and managed. (6) Landscape surrounding Sim should be improved to enhance its aesthetic and maintain its origin.

Keywords: Cultural Heritage/ Local Collaboration/ Local Government

^{*} Funding by Research Support and Motivation Programme under Asean and Local Politics Research Center, Fiscal Year 2017

^{**} Assistant professor in College of Politics and Governance, Mahasarakham University

บทนำ

วัฒนธรรมถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน จนองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้เสนอให้ใช้กรอบในการพัฒนาประเทศโดยใช้ฐานทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการดำเนินการต่างๆของรัฐประชาชนควรมีบทบาทอย่างยิ่งในการรับรู้และร่วมดำเนินการภายใต้แนวทางตามวิถีประชา อันจะก่อให้เกิดการยอมรับจากประชาชนและจะทำให้เกิดการร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างแท้จริง (วีระ โรจน์พจนรัตน์, 2551, น.87) หลายทศวรรษที่ผ่านมาความพยายามที่จะพูดถึงการพัฒนาที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะในช่วงของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ความต่อเนื่องในการพัฒนาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8-9 เน้นการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม“ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11)

ในขณะที่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลางนั้น กระแสทางการเมืองในห้วงระยะเวลาดังกล่าว ก็เป็นช่วงที่การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำลังเป้งานเช่นเดียวกัน กล่าวคือนับจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เกิดกระแสเรียกร้องจากนักวิชาการและประชาชนจำนวนมากให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จนนำมาสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติที่ให้ความสำคัญกับการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจเป็นอย่างมาก ซึ่งในระยะเวลาต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ทำให้มีคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้น มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันในทางการเมืองท้องถิ่น ก็จัดให้มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีทางตรงครบทุกประเภทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2546 ในขณะที่องค์กรปกครองท้องถิ่นได้รับความสนใจอยู่นั้นก็ประสบปัญหาหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะเรื่องการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาที่เกิดการประท้วงกันขนานใหญ่ ในขณะที่ปัจจุบันการถ่ายโอนสถานีนอมนัยก็ประสบปัญหาเช่นกัน

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าการถ่ายโอนภารกิจด้านวัฒนธรรมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น นายแพทย์อวยชัย ศิลปอวยชัย (2549) อดีตนายกองค์การบริหารราชการส่วนจังหวัดแพร่ชี้ให้เห็นว่า งานด้านการศึกษาและงานด้านสาธารณสุขนั้น เมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจทำให้ผู้ที่มีอำนาจเสียอำนาจ จึงมักเกิดประเด็นปัญหาขัดแย้งหรือไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ ในขณะที่งานด้านวัฒนธรรมนั้น ไม่ได้มีมิติเชิงอำนาจ จึงมักไม่ค่อยเห็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กับกระทรวงวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมจังหวัดแต่อย่างใด เมื่อกล่าวถึงการถ่ายโอนภารกิจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจทำความเข้าใจจากแผนการกระจายอำนาจให้องค์กรส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ได้กำหนดการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ อปท.จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการมอบหมายภารกิจสำคัญด้านวัฒนธรรมแล้ว มีการบริหารจัดการอย่างไรจึงเป็นเรื่องที่นำศึกษาอย่างยิ่ง โดยหลักการทั่วไปแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นองค์กรหลักในการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน เพราะถือว่าเป็นองค์กรที่ใกล้ชิด และรู้ปัญหาของประชาชนมากที่สุด งานในลักษณะที่เป็นวิถีชีวิต แบบแผนหรือประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทจัดการวัฒนธรรมอย่างไร จึงเป็นที่มาของการศึกษาและเรียบเรียงประเด็นขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการวัฒนธรรมต่อไป อนึ่งหากเราพิจารณาให้ถ่องแท้แล้ว เรื่องวัฒนธรรมก็มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเพราะวัฒนธรรมจะนำมาซึ่งฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน และหากพิจารณาการรวมกลุ่มของประชาคมอาเซียน ก็มีการสร้างจุดเชื่อมโยงของประชาคมอาเซียนโดยการสร้างเสาหลักของอาเซียน โดยเฉพาะเสาหลักด้านประชาสังคมและวัฒนธรรม

ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ปรากฏสุปแต่้มที่มีลวดลายงดงามอยู่ในวัดหลายแห่ง ในจำนวนนี้รวมถึงสุปแต่้มของวัดโพธารามและวัดป่าเลไลย์ ในพื้นที่ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน ทั้งนี้ชุมชนในพื้นที่ตำบลดงบังก่อตัวขึ้นจากการตั้งถิ่นฐานของชาวลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ซึ่งในเวลานั้นอยู่ภายใต้อาณาจักรล้านช้าง โดยชาวลาวกลุ่มดังกล่าวเลือกสร้างชุมชนบริเวณที่สูงที่ล้อมรอบด้วยป่าไม้หนาที่บั้นอันเป็นที่มาของชื่อ "ดงบัง" (สุนทรชัย ขอบยศ, 2560) จากคำบอกเล่าเกี่ยวกับหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลดงบัง กลุ่มชาวลาวเหล่านี้อพยพออกมาจากเวียงจันทน์ในราวปี พ.ศ.2231มาตั้งรกรากอยู่ในเขตเมืองทุ่งหรือท่ง (สุวรรณภูมิ) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดและพื้นที่อำเภอนาปีพุมและอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย ทั้งนี้ตำบลดงบังแต่เดิมอยู่ในเขตเมืองพยัคฆภูมิพิสัย (ปัจจุบันเป็นอำเภอยักษ์ภูมิพิสัย) และกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอนาดูนในที่สุด จากรากฐานความเป็นมาของชุมชนที่มีความชิดใกล้กับวัฒนธรรมล้านช้าง ประกอบกับความรู้และประสบการณ์ของช่างแต่้มที่มีชีวิตอยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ทำให้สุปแต่้มของวัดโพธารามและวัดป่าเลไลย์มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับสังคมที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และมีความเป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ชวนให้ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่นกรณีลุ่มและอุปเต้ม รวมถึงศึกษาข้อจำกัดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและเสนอแนวทางในการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมกรณีลุ่มและอุปเต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยจะพยายามแสวงหาการจัดการวัฒนธรรมที่เป็น Best Practice ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้ร่วมเรียนรู้แนวทางการจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาและสามารถเป็นตัวอย่างในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

หากจะพิจารณาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการด้านวัฒนธรรมแล้วต้องกลับมาพิจารณาหรือทบทวนตัวบทกฎหมาย ที่ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการด้านวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น มีกฎหมายหลายฉบับที่ให้อำนาจท้องถิ่นในการจัดการงานวัฒนธรรม ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 โดยเฉพาะในส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในมาตรา 289 ที่บัญญัติว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น” นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 ก็บัญญัติให้อำนาจแกท้องถิ่นในการจัดการงานวัฒนธรรมรวมถึงพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและต่อมาเมื่อมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้นจึงมีการถ่ายโอนภารกิจในการบำรุงและดูแลรักษาโบราณสถานไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลบางส่วน นอกจากนี้ยังมีกำหนดในกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท ทั้งนี้สามารถดูรายละเอียดได้จากตารางที่ 1

ตารางที่ 1 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กฎหมาย	มาตรา	ข้อความที่บัญญัติ/ลักษณะ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	66	กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ชุมชนท้องถิ่นอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

กฎหมาย	มาตรา	ข้อความที่บัญญัติ/ลักษณะ
	73	บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ สาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พึ่งพิทักษ์ปกป้องและสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
	80	รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ ใน (4) “ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การศึกษาให้เท่าเทียม และสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” และใน (6) “ส่งเสริมและสนับสนุนความรู้รักสามัคคีและการเรียนรู้ ปลูกจิตสำนึก และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ ตลอดจนค่านิยมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น”
	86	รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพยากรทางปัญญา และพลังงาน ใน (2) ได้บัญญัติว่า “ส่งเสริมการประดิษฐ์หรือการค้นคิดเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ รักษาและพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย รวมทั้งให้ความคุ้มครอง ทรัพยากรทางปัญญา”
	289	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560	43	บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่น
	50	บุคคลมีหน้าที่ (8) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลาย ทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
	57	รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

กฎหมาย	มาตรา	ข้อความที่บัญญัติ/ลักษณะ
		รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย
	250	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนายั่งยืน รวมทั้งส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น
พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542	16 ข้อ (11)	ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ในการบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
	17	ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้ ข้อ (18) การส่งเสริม การกีฬา จารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ข้อ (20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ
	18	ให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 และมาตรา 17
พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535		-เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและต่อมาเมื่อมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น จึงมีการถ่ายโอนภารกิจในการบำรุงและดูแลรักษาโบราณสถานไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลบางส่วน
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	6, 7,23,2 4,25,3 5,38 และ	เป็นกฎหมายที่ส่งเสริมให้มีการบูรณาการการจัดการศึกษาและการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมหลาย กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาคือต้องเป็นไปในลักษณะเพื่อพัฒนาให้คนไทยมีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต

กฎหมาย	มาตรา	ข้อความที่บัญญัติ/ลักษณะ
	63	มีกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รวมทั้งมีการส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ
พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546	45 ข้อ (7 ทวิ)	ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจและหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546	50 ข้อ 8	ให้เทศบาลมีอำนาจและหน้าที่บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม)	67	ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ด้านวัฒนธรรม ดังนี้ ข้อ 5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ข้อ 8 บำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

แหล่งที่มา : ประมวลสรุปจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้วิเคราะห์กรอบการบริหารงานวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมต้องมีการริเริ่มสร้างสรรค์ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง คือ มีลักษณะเป็นดังกระแสธารที่ไหลจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันและพุ่งไกลออกสู่ออนาคต กระแสธารแห่งวัฒนธรรมมีความต่อเนื่อง ดังนั้นงานวัฒนธรรมมีขอบข่ายดำเนินงาน 8 ด้าน คือ (สมชาย เสียงหลาย, มปป.)

ประการแรก งานวิจัยวัฒนธรรม หมายถึง การสำรวจ ศึกษา สังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา ถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้างและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

ประการที่สอง งานอนุรักษ์วัฒนธรรม หมายถึง การพิทักษ์รักษาและธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

ประการที่สาม งานฟื้นฟูวัฒนธรรม หมายถึง การเลือกสรรวัฒนธรรมที่สูญหายหรือกำลังเสื่อมสลาย มาทำให้มีความหมายและความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชาติ

ประการที่สี่ งานพัฒนาวัฒนธรรม หมายถึง การริเริ่มสร้างสรรค์ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย บังเกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิต สังคมและธรรมชาติ โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย

ประการที่ห้า งานถ่ายทอดวัฒนธรรม หมายถึง การนำวัฒนธรรมที่ผ่านการเลือกสรรกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษา อันจะยังผลให้สมาชิกในสังคมเกิดความเข้าใจตระหนักในคุณค่า และนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับยุคสมัย

ประการที่หก งานส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรม หมายถึง การสนับสนุนให้บุคคลหรือหน่วยงานสามารถจัดกิจกรรมวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการที่เจ็ด งานเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวัฒนธรรมได้มีโอกาสแสดงออกและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพถึงขั้นที่สมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติในด้านต่าง ๆ นั้นรวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลและหน่วยงาน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมผู้มีความรู้ความสามารถพิเศษทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในอนาคต

ประการที่แปด งานแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลและหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจ อันดีต่อกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขแห่งการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น กรณีศึกษาและอุปถัมภ์ตำบลบึง เพื่อศึกษาข้อจำกัดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาและอุปถัมภ์ ตำบลบึง เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาและอุปถัมภ์ ตำบลบึง ทั้งนี้จะได้กล่าวสรุปผลการศึกษาเป็นดังนี้

แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่นกรณีศึกษาและอุปถัมภ์ ตำบลบึง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีข้อควรพิจารณาสำคัญดังนี้

ประการแรก การดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมายและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยทั่วไปที่เน้นบทบาทส่วนกลาง ได้แก่ 1) การห้ามมิให้ปลูกสร้างอาคารอื่นใดโดยมิได้รับอนุญาตในเขตโบราณสถาน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร 2) การห้ามซ่อมแซมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือถอนต่อเติมทำลายเพื้อนย้ายโบราณสถานหรือส่วนต่างๆ ของโบราณสถานหรือชุดคันสิ่งใดๆ หรือผู้สร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถานเว้นแต่กระทำตามคำสั่งหรือได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากร และ 3) หากโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนเกิดการชำรุดหักพังหรือเสียหายไม่ว่า

ด้วยประการใดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานนั้น แจ้งการชำรุดหักพังหรือเสียหายเป็นหนังสือไปยังอธิบดีกรมศิลปากรภายในเวลา 30 วันนับตั้งแต่วันที่เกิดการชำรุดหักพังหรือเสียหาย

ประการที่สอง แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่น โดยมี

1) แนวทางเดิมในการรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนา โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภายใต้โครงการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง (อูบแต้ม) ในจังหวัดมหาสารคาม ร่วมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง เพื่อดำเนินการวางแผนพัฒนาโครงการและการทำงานร่วมกันกับชุมชน โดยการทัศนศึกษาและการอบรมความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน ศิลปกรรมและภาพจิตรกรรมฝาผนัง การฉายฉายและขับร้องสร้อยอูบ การทอผ้าไหมลายอูบแต้ม การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้แก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ การทำหนังสือหรือหนังสือพิมพ์ อีสาน การทำค่ายศิลปะรักษ์อูบแต้ม มีการอบรมเยาวชนเพื่อการวาดเส้น และการระบายสี การทำเอกสารรูปเล่มเกี่ยวกับประวัติหมู่บ้าน วัด สิมและอูบแต้ม และ

2) แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือ เพื่อการจัดงาน “วันฮักแพง เบิ่งแงวันอูบแต้มดงบัง (2560)” โดย

ประการแรก มีการสร้างความร่วมมือกันในการเป็นภาคีการพัฒนา โดยมีการลงนามในบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือการดำเนินโครงการบริการวิชาการหนึ่งหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน และโครงการหนึ่งคณะหนึ่งศิลปวัฒนธรรม ปีงบประมาณ 2560 ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โรงเรียนดงบังพิสัยนวการนุสรณ์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคามและตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยวิทยาลัยการเมืองการปกครอง เป็นที่ปรึกษาและจัดให้มีการระดมความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นในการจัดการวันอูบแต้ม ของอบต.ดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม รวบรวมข้อมูลประวัติชุมชนตำบลดงบัง เพื่อให้ชุมชนตระหนักในความเป็นมาของชุมชนและสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลแนะนำพื้นที่แก่ผู้มาเยือนได้

ประการที่สอง มีการแบ่งงานกันทำในภาคีเครือข่ายและมีเป้าหมายร่วมกัน ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง มีการวางแผนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานวันอูบแต้ม โดยบรรจุเข้าอยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และในการดำเนินการจัดงาน “ฮักแพงเบิ่งแงวันอูบแต้มดงบัง” อบต.ได้มีการดำเนินการประชุมร่วมกับชุมชนส่วนราชการในพื้นที่ ภายหลังจากที่มีการเปิดประเด็นในเวทีประชาคม เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการนวัตกรรมวันอูบแต้ม ภายใต้การประสานและอำนวยการของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประการที่สาม มีการให้ชุมชนความรู้และภูมิปัญญามายถ่ายทอดแก่คนรุ่นหลัง ในการดำเนินงาน “ฮักแพงเบิ่ง” มีกิจกรรมที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการให้ความรู้และภูมิปัญญามายถ่ายทอดแก่ผู้เข้าร่วมงานโดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ เช่น มีการกล่าวผญาของผู้สูงอายุในชุมชน มีการแสดงหมอลำของชุมชน มีการแสดงวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ เช่น “การสอย” หรือการกล่าวในเชิงตลกของคนอีสาน

ประการที่สี่ การส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้เข้าใจลัทธิพระพุทธศาสนา โดยการอำนวยการของโรงเรียนดงบังพิสัยนวการนุสรณ์ ในการประกวดการวาดภาพเขียนจากอุปถัมภ์ นอกจากเด็กและเยาวชนได้แสดงฝีมือการวาดภาพแล้วยังมีความสนใจสอบถามปราชญ์ชาวบ้านว่าสิ่งที่ตนวาดอยู่สื่อถึงอะไร มีความสำคัญอย่างไรในพระพุทธศาสนา อันเป็นเจตนารมณ์ของผู้วาดที่ต้องการสื่อความต่อคน ผู้มาเยี่ยมชม เพราะส่วนใหญ่สื่อสารด้วยภาพและการจินตนาการเรื่องราวของผู้เป็นหลัก

ข้อจำกัดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม กรณีลิ่มและอุปถัมภ์ ตำบลดงบัง

ข้อจำกัดที่พบจากการศึกษาคือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำลายอุปถัมภ์และเรื่องราวมาถ่ายทอดได้ แต่หากเกิดการชำรุดในตัวลิ่มไม่สามารถแก้ไขได้โดยพลันหรือทันทั่วทั้งที่ เพราะต้องปฏิบัติตามข้อกฎหมายเป็นสำคัญ 2) การพัฒนาพื้นที่โดยรอบยังไม่มีการเอาใจใส่เท่าที่ควร เช่น การไม่ค่อยดูแลพื้นที่บริเวณลิ่ม และบริเวณหอแจก ทำให้บริเวณพื้นที่ในบางช่วง ไม่ค่อยมีความสะอาด และบางครั้งมีขึ้นที่มาอาศัยพื้นที่บริเวณลิ่มอยู่ และยังขาดการดูแลอย่างเป็นระบบอยู่มาก 3) ยังไม่มีแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการถาวร เพื่อจัดแสดงข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับลิ่มและอุปถัมภ์แก่ผู้มาเยือน การเข้ามาเยี่ยมชมนักท่องเที่ยวยังขาดการจัดการการนำเสนอข้อมูลต้องอาศัยมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นสำคัญ 4) มัคคุเทศก์ท้องถิ่นยังถือว่ามีความจำกัดในการศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวในลิ่มและอุปถัมภ์ ในส่วนของเยาวชนก็มีจำนวนจำกัดและมีการเคลื่อนย้ายไปเรียนในระดับที่สูงขึ้นและยังไม่มีมีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบแก่เยาวชนในสถานศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียนดงบังพิสัยนวการนุสรณ์ มัคคุเทศก์หลักที่ทำหน้าที่ในการแนะนำนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมลิ่มและอุปถัมภ์ในพื้นที่ตำบลดงบัง ยังคงเป็นพ่อเสถียร พุทธิสง และ 5) การถ่ายทอดภูมิปัญญาในการวาดภาพจากสี่ธรรมชาติไม่มีการเผยแพร่สืบเนื่องจากลูกหลานผู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษไม่ต้องการให้ข้อมูลเพื่อการเผยแพร่ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้ไว้

ข้อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรมกรณีลิ่มและอุปถัมภ์ ตำบลดงบัง ได้แก่ ประการแรก การดำเนินการเพื่อบูรณาการการจัดการพื้นที่แบบร่วมมือกัน โดยเน้นชุมชนเป็นฐาน ประการที่สอง การให้ความสำคัญต่อลิ่มและอุปถัมภ์เพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นและที่กำลังจะเกิดก็ดี ควรเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับลิ่ม คือนำลิ่มและอุปถัมภ์มาพัฒนาท้องถิ่น ประการที่สาม การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนกึ่งนิทรรศการถาวร ซึ่งในบริเวณวัดมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเดิม ที่สามารถเป็นอาคารจัดแสดงนิทรรศการความรู้เรื่องลิ่ม อุปถัมภ์ รวมถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน ประการที่สี่ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในลักษณะงานประจำปี ประการที่ห้า การจัดตั้งและการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาสืบและอุปถัมภ์ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาท้องถิ่นบนฐานทุนทางวัฒนธรรม และประการที่หก การปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณรอบสืบเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังคงรักษาสภาพสืบไว้ตามแบบอย่างโบราณ การดำเนินการของอบต.ดงบัง สอดคล้องกับมาตรฐานการส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและจารีตประเพณีท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมเครือข่าย โดยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นของต.ระหว่งหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในการอนุรักษ์และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

อภิปรายผลการศึกษา

การดำเนินการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่นกรณีสืบและอุปถัมภ์ ตำบลดงบัง สะท้อนให้เห็นแง่มุมการทำทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ในการเป็นพลังขับเคลื่อนท้องถิ่นเข้าทำนองการนำเอาวัฒนธรรมนำการพัฒนา และยังสะท้อนให้เห็นถึงพลังเครือข่ายของพื้นที่ ที่มีทั้งสถานศึกษาในพื้นที่ อปท.ใกล้เคียง ชุมชน วัด รวมถึงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ก็กลายเป็นภาคีหนึ่งในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Local governance ซึ่งมีได้มีเพียงรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้ดำเนินการหากแต่ต้องมีตัวแสดง (actors) ที่เป็นภาคส่วนอื่นในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะเครือข่าย (network) เป็นการจัดการที่ประชาชนและองค์กรภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการในภาครัฐ (Public and Private management) ผ่านกิจกรรมวัน อุปถัมภ์ โดยการเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น (Participation) ที่นอกเหนือจากภาครัฐ ในการจัดบริการสาธารณะ มีลักษณะเป็นพหุสังคมมากขึ้น (Pluralism) ที่ยอมรับในการปรึกษาหารือกันและร่วมกันปฏิบัติการทางสังคมโดยใช้วัฒนธรรมนำการพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ประเวศ วะสี (2546) คือการพัฒนาที่ยั่งยืนก็จะตามมาบนฐานการพัฒนาที่เอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งนั่นเอง การนำเอาทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างพลังในการพัฒนาจะสอดคล้องกับงานของ อุทิศ ทาหอม พิชิต วันดี และสำราญ ธุระตา (2548) ที่ศึกษาเรื่องทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านตามา จังหวัดบุรีรัมย์ โดยชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมและช่วยกันสืบทอด และนำความรู้เผยแพร่ให้กับคนรุ่นหลัง ได้รู้ถึงการนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน นั่นคือการพัฒนาบนฐานรากเหง้าของชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมมาใช้เช่นนี้เป็นสิ่งที่เกิดพลังมหาศาลในการสร้างความตระหนักรู้ในท้องถิ่น และสร้างสำนึกรักท้องถิ่นขึ้นได้ ข้อสำคัญประการหนึ่งคือการแสดงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสืบเสาะแสวงหาทุนที่มีแต่เดิมและไม่ได้ย่อท้อในการที่จะอนุรักษ์ พัฒนา ส่งเสริม หรือแม้กระทั่งการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัย ข้อนี้จึงเป็นข้อที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไปควรรับไว้พิจารณาเนื่องจากแต่ละพื้นที่ย่อมมีความแตกต่างกันในทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่จะสามารถหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นร่วมกันของคนในการฝึกกำลังคนเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นได้ เรื่องวัฒนธรรมและการศึกษาเป็นเรื่องเย็นที่สามารถดำเนินการได้และข้อขัดแย้งในพื้นที่ประเด็นเหล่านี้คงมีน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย เพราะสิ่งเหล่านี้คนในชุมชนเห็นและสัมผัสในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอยู่แล้ว งานศึกษาลักษณะนี้ เช่น ปวิขญา เนียมคำ (2560) การพัฒนาหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ ซึ่งนำสิ่งที่มียูมาสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน หรือกรณีของสุทธิพันธุ์ เहरา (2556) ที่ศึกษาการสื่อความหมายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าทอชาวไทลื้อ อำเภอปัว จังหวัดน่าน ผ่านศิลปะการแสดง หรืองานศึกษาของหทัยรัตน์ มาประณีตและเบญจรัตน์ มาประณีต (2554) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้นำท้องถิ่นริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับสูงดูจะสอดคล้องกับพื้นที่ที่ผู้บริหารท้องถิ่นได้ให้ความสนใจและนางานอุปแต้มไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น และดำเนินการต่อไปปีงบประมาณถัดไปและยังเพิ่มงบประมาณในการดำเนินการเป็นงานประจำปีของท้องถิ่นต่อไป นับเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตามแนวทางของจรัสสุวรรณมาลาและคณะ (2547) ที่ได้รวบรวมข้อมูลได้นี้ไว้ว่าอปท.ส่วนใหญ่เน้นไปในทิศทางนี้มีการดำเนินงานวัฒนธรรม

ประกอบกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 ก็บัญญัติให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการจัดการงานวัฒนธรรม รวมถึงพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ด้านวัฒนธรรม โดยในข้อ 5 บัญญัติให้ท้องถิ่นส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และข้อ 8 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ซึ่งกฎหมายเพียงกำหนดแนวทางกว้างๆ หากแต่แนวปฏิบัติและการเอาใจใส่ต่อการดำเนินการด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญานั้น ขึ้นอยู่กับทิศทางนโยบายท้องถิ่นว่าจะให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด หากพิจารณามิติที่เกิดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น นี้จะเข้าข่าย งานอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งคือการพิทักษ์รักษาและธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจและความภาคภูมิใจ ในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อ

ประโยชน์ในการค้นคว้าของคนรุ่นหลัง รวมถึงการที่เกิดผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากการนำเอาภาพจิตรกรรมหรือรูปปั้นมาผลิตเป็นสินค้าประเภทต่าง ๆ นั้น ก็คืองานพัฒนาวัฒนธรรม อันเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์ และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย บังเกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิต สังคมและธรรมชาติ โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยนั่นเอง (สมชาย เสี่ยงหลาย, มปป.) และงานที่เขียนอยู่นี้คืองานวิจัยทางวัฒนธรรมเพื่อถอดบทเรียนการทำงานทางวัฒนธรรมนั่นเอง

การจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Conservation Tourism) ได้ เพราะเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมมีเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2543, น.1)

ข้อเสนอแนะ

ประการแรก การศึกษาครั้งต่อไปอาจพิจารณาให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีในลุ่มและรูปปั้น เช่น อาจมีการร่วมกันถอดรหัสจากการรับรู้ของคนในชุมชนเพื่อเตือนความทรงจำของคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆในลุ่มและรูปปั้น เช่น เรื่องพุทธประวัติ เรื่องสินไซ ซึ่งสามารถนำสู่กิจกรรมต่อยอดได้ในการเล่านิทานหรือวรรณกรรมเหล่านี้ แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและเห็นความสำคัญของบรรพบุรุษผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอันล้ำค่าของชาวอีสาน

ประการที่สอง อาจพิจารณาศึกษาความร่วมมือกันถึงความเป็นไปได้ในการสร้างนิทรรศการกึ่งถาวรเพื่อการเรียนรู้ของคนในชุมชน เยาวชนและผู้มาเยือนได้สัมผัสองค์ความรู้ท้องถิ่น ที่ไม่ต้องรอเฉพาะช่วงงานวันรูปปั้นแต่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ในพื้นที่มีอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเดิมขององค์การบริหารส่วนตำบลดงบัง ที่สามารถพัฒนาไปเป็นอาคารศูนย์การเรียนรู้ลุ่มและรูปปั้นรวมถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ได้

ประการที่สาม ศึกษาบทบาทของสถานศึกษาในพื้นที่ การดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูองค์ความรู้ทั้งเรื่องลุ่มและรูปปั้น ต้องให้ความสำคัญกับชุมชนและสามารถบูรณาการกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่นได้โดยอาจพิจารณามิติโอกาสและข้อจำกัดในการดำเนินการ

ประการที่สี่ เพื่อความต่อเนื่องในการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสิมอาจต้องมีการตั้งคณะทำงานขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อการดูแลเอาใจใส่และร่วมกันพัฒนาโดยรวม และมีองค์คณะทำงานที่ชัดเจน และก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนา ซึ่งต้องมีจากหลายภาคส่วนร่วมกัน อาจมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบในการบริหารจัดการกองทุนที่ประสบความสำเร็จ เช่น กองทุนพระธาตุนาดูน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- จรัส สุวรรณมาลาและคณะ. (2548). *นามานุกรมวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2547*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวิษฐา เนียมคำ. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหนึ่งใหญ่วัดสว่างอารมณ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ประเวศ วะสี. (2546). *การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- แผนการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 (2544, 17 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 118 ตอนพิเศษ 4 ง.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2543). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2*. วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน.
- สมชาย เสียงหลาย. (มปป). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารงานวัฒนธรรม*. เอกสารอัดสำเนา.
- สุทธิพันธุ์ เहरา. (2556). *การสื่อความหมายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าทอชาวไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน ผ่านศิลปะการแสดง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2560). *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนดงบัง*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์อภิชาติการพิมพ์.
- หทัยรัตน์ มาประณีต และเบญจรัตน์ มาประณีต. (2554). *การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อวยชัย ศิลปอวยชัย. (2549). *การจัดการวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น: ประสบการณ์จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่*. เอกสารประกอบการบรรยายเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2549 ณ ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารไทยพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่.
- อุทิศ ทาหอม พิชิต วันดี และสำราญ ธุระตา. (2558). *ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านตามา จังหวัดบุรีรัมย์*. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 11(2), 47-48.